

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ

12. ENGELSİZ ÜNİVERSİTELER ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ

MAYIS 2018 – ANKARA

Her yıl düzenlenen Engelsiz Üniversiteler Çalıştayı'nın 12.'si üniversitemiz ev sahipliğinde 10-11 Mayıs 2018'de Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi'nde 56 katılımcı Üniversiteden 256 akademik, idari personel ve üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleşti.

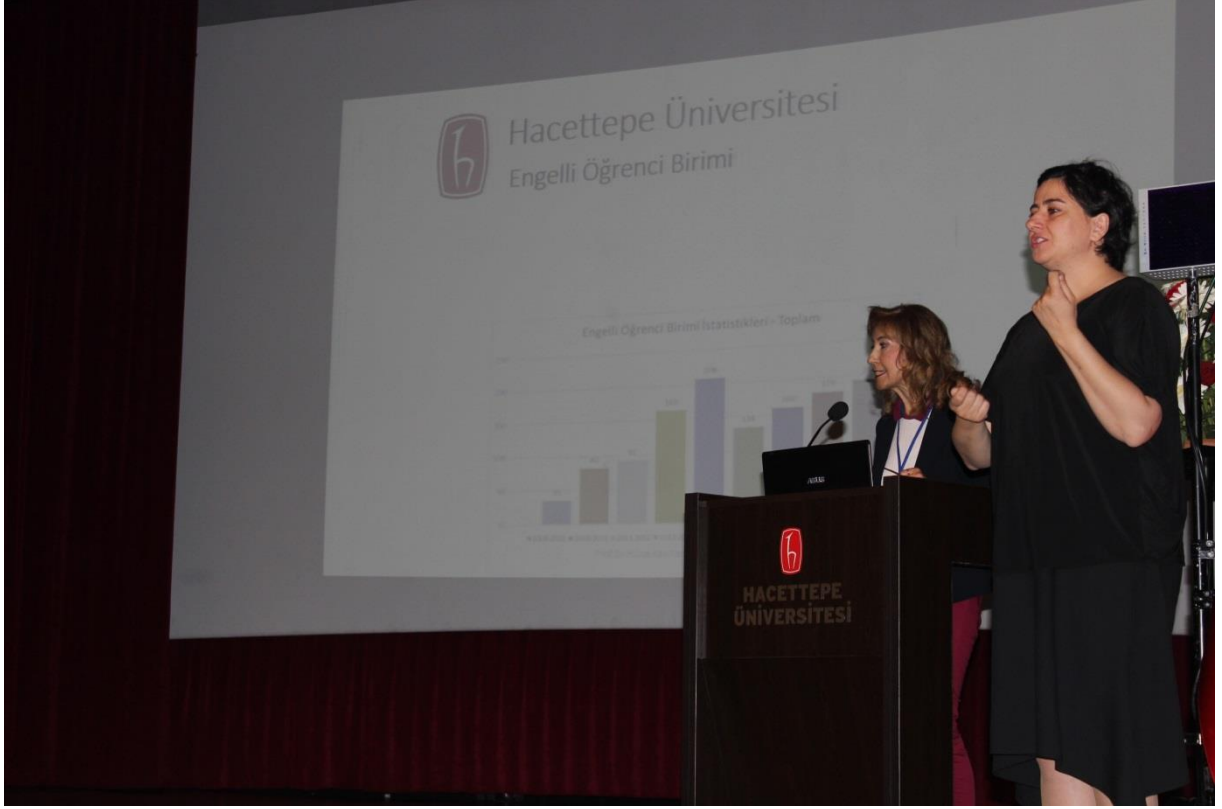
Ana temasının 'İstihdam Edilebilirliği Arttırmak ve Katılım' olduğu çalıştayda 3 tematik oturum düzenlendi. Bu oturumlar 'İstihdama Geçiş, Toplumsal Katılım/Ayrımcılık ve Ders Materyalleri ve Akıllı Sınıflardı.

Çalıştay'da, çalıştay bilim kurulu tarafından değerlendirilen 9 poster bildiri kabul edilmiştir. Kabul edilip basılı olarak getirilen 8 posterler Kültür Merkezi fuaye alanında poster başı olarak katılımcılara sunulmuştur.

Çalıştay programı Saygı duruşu ve İstiklal Marşı ile devam etti. Sesli betimlemeli olarak hazırlanan Hacettepe Üniversitesi tanıtım videosunun gösteriminin ardından Devinimler Yaşama Sevinci Dans Topluluğunun dans gösterisi ile devam etti.

Hacettepe Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü Prof. Dr. Hülya KAYIHAN'ın konuşması ile başlayan açılış konuşmaları, Hacettepe Üniversitesi Engelli Öğrenci Temsilcisi Şeyma BÜYÜKURVAY'ın konuşması ile devam etti. Hacettepe Üniversitesi Rektör'ü Sayın Prof.Dr.A.Haluk ÖZEN ve YÖK Yürütme Kurulu üyesi Prof. Dr. Zeliha KOÇAK TUFAN tarafından dan yapılan konuşma ile devam etti.

Çalıştay Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Odyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç Dr Didem TÜRKYILMAZ tarafından gerçekleştirilen 'İşitme Engelli Öğrenciler için Teknolojiye Erişim' konferansı ile devam etti.

Çalıştayın ilk oturumunda **İstihdam Edilebilirliğin Artırılması** paneli gerçekleşti. Oturum Başkanlığını Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Öğretim Üyesi Doktor Öğretim Üyesi Ayçe ÇELİKER'in yaptığı panelde Bahçeşehir Üniversitesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölüm Başkanı Prof Dr Serap İNAL, yazar Mustafa Oğuz MUCURLUOĞLU, Hacettepe Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü/ Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölüm Başkanı Prof Dr Hülya KAYIHAN birer konuşma yaptı.

Çalıştayın birinci günü öğleden sonraki oturumda **Neredeyiz ve Geleceğe Bakış** paneli gerçekleştirildi. Oturum Başkanlığını Anadolu Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Öğretim Üyesi- Anadolu Üniversitesi Engelli Öğrenciler Birimi Müdürü Doç. Dr. Osman TUTAL'ın gerçekleştirdiği panelde Başkent Üniversitesi'nden Muhammed Mustafa Kemal GÖKBULAK, Hacettepe Üniversitesi Engelli Öğrenci Temsilcisi Şeyma BÜYÜKURVAY, İstanbul Üniversitesi Engelli Öğrenci Temsilcisi Mehmet Furkan ÇINAR, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Engelsiz Üniversite Topluluğu Başkanı Kemal BAŞLAMA ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden Muhittin SAHO konuşmacı olarak yer aldılar.

Panel sonuçları:

Çalıştayda gerçekleşen panellerde aşağıdaki sorunlar ve öneriler öne çıkmıştır.

Engelli Öğrenci Birimlerinin Güçlendirilmesi:

Genellikle Birimlerin yapılanmasında ve yönetimler tarafından desteklenmesinde çok farklılıklar bulunduğu dile getirilmiştir. Yüksek Öğretim Kurulu tarafından Üniversite Rektörlüklerine Birimler ile ilgili düzenlemeye esas alınacak yönetmelik hatırlatarak düzenli bilgilendirme yapılmalıdır.

Oryantasyon

Engelli öğrencilerin üniversiteye başladıklarında oryantasyon sorunu yaşadıkları belirtilmiştir. Genellikle öğretim üyeleri ile yanlış anlaşılmalara yaşandığı belirtilmiştir. Bir üniversiteye geçmek demek kimliği ve yaşantıyı yeniden düzenlemek anlamına gelmektedir. Aileden kopuştur, zorluklar bekler. Ancak öğrenciler pes etmemeli, zorluklar karşısında hemen yılmamayı öğrenmelidir.

Bilgiye Erişim

Yetersiz iletişim hatalı anlaşılmalara yol açmaktadır.

Materyal eksiklikleri,

Engelliye tıbbi bakış yerine sosyolojik bakışla yaklaşılmaması önemli sorunlara yol açmaktadır. Sosyolojik bakış farklılıkları kabul etmeyi gerektirir.

Görme engelliler için evrensel tasarım iki boyutta öne çıkmaktadır. Mekânsal tasarım ve bilgiye erişim açısından konunun uzmanları ve görme engelli öğrencilerin danışmanlığında düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle tarayıcı indüksiyon sisteminin artırılması gerekmektedir.

Kütüphane, web sitelerinde betimleme yapılması gerekmektedir.

Mekansal ve Çevresel Erişim

Yetersiz fiziksel çevre izole edilmeye yol açmaktadır.

Evrensel tasarım kavramı dikkate alınmalıdır.

Sınıflarda engelli öğrencilerin oturma, dinleme ve görmelerini kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılmalıdır.

Önyargılar

Öğretim üyelerinin engellileri belli kalıplarda görmemeleri ve fırsat vermeleri gerekmektedir. Önyargı ile bölüm değiştirme önerisi sabit bir bakış açısı olmamalıdır.

Muafiyet yerine bilgiye ulaşılabilirlik için çözüm üretme anlayışı benimsenmelidir.

İstihdam

Öğrencilerin istihdam edilebilirliklerinin artırılması için **Özyönetim Becerilerinin** geliştirilmesi.

Bunun için üniversitelerde eğitim modülü hazırlanarak yaygınlaştırılması gerekmektedir. Hacettepe Üniversitesinde Çalışma Bakanlığı İnsan Kaynakları ve Avrupa Birliği tarafından

desteklenen IPA I projesi kapsamında hazırlanan öz yönetim beceri eğitim modüllerinden yararlanılabileceği gündeme gelmiştir.

Mezun geri dönüşü le ilgili geri bildirim yapılmasının önemi vurgulanmıştır.

İstihdam başarısının artırılması için Ergoterapi ve iş Koçluğu yetiştirme programlarından yararlanılarak Mesleki Rehabilitasyon kapsamında çalışma becerilerinin artırılması ve işe uyumun güçlendirilmesi için yapılan çalışmaların artırılmasının önemi vurgulanmıştır.

Çalıştayın birinci günü tematik oturumlara geçildi.

Tematik Oturumlar

1- İstihdama Geçiş

Oturum Başkanları: Prof Dr Mine UYANIK Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri

Fakültesi Ergoterapi Bölümü Öğretim Üyesi

Doç Dr Ebru TURAN KIZILDOĞAN Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık

Hizmetleri MYO Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölüm Başkanı

2- Toplumsal Katılım/Ayrımcılık

Oturum Başkanları: Dr Öğr Üyesi Onur ALTUNTAŞ Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü Öğretim Üyesi/ Hacettepe Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi

Dr Öğr Üyesi Onur ÖZMEN TED Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü

3- Ders Materyalleri ve Akıllı Sınıflar

Oturum Başkanları: Prof Dr Esra AKI Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü Öğretim Üyesi/ Hacettepe Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatör Yardımcısı

Doç Dr Cevriye ERGÜL Ankara Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü

Dr Öğr Üyesi Pınar ŞAFAK Gazi Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü

Çalıştayın 2. Günü 11 Mayıs 2018 09.00- 13.00 saatleri arasında tematik oturumlara devam edilmiş ve tematik konuların raporları hazırlanmıştır.

TEMATİK OTURUMLARIN SORUN VE ÇÖZÜM ÖNERİSİNİ İÇEREN RAPORLARI

1- İstihdama Geçiş

Oturum Başkanları: Prof Dr Mine UYANIK Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü Öğretim Üyesi

Doç Dr Ebru TURAN KIZILDOĞAN Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölüm Başkanı

PROBLEMLER

- 1- İstihdamda engelli bireyler için sporun meslek olarak görülmemektedir. Üniversitelerin bu konuda yapabilecekleri nelerdir?
- 2- Özel sektörde işverenler cezayı verip bu konu ile ilgili sorumluluk almayabiliyorlar.

- 3- Özel sektördeki işverenler engelli personel istihdam ettiğinde zarar ettiklerini düşünüyorlar.
- 4- İstihdam ettiğinde zarar mı ediyor?
- 5- Bu konu ile ilgili yasalar belirleyici ancak yaptırım açısından eksiklikler var.
- 6- İstihdama yönelik olumsuz bakış açısı var. Üniversiteler neler yapabilir?
- 7- Nitelikli engelli mezunlar iş bulabiliyor mu bilinmiyor?
- 8- Engelli mezunların iş piyasası ile buluşturulmasında sorunlar var.
- 9- Üniversiteler ve mezunlar derneği mezunlarının istihdamını takip ediyor mu?
- 10- Üniversitelerin nitelikli istihdam konusunda standart oluşturulabilir mi? Nasıl olmalıdır?
- 11- Üniversitelerin nitelikli eleman yetiştirme konusunda eksiklikleri var. Neler yapılabilir?
- 12- Özel sektör engelli personel alırken engel türleri arasında ayrımcılık yapıyor.
- 13- Üniversite çağına gelmiş bireyler üniversite eğitime başlamadan kamu personeli olmayı tercih ediyor.
- 14- Üniversiteler insan kaynaklarında çalışacak öğrencilerine engellik konusunda eğitim veriyor mu?
- 15- Özel sektör kotayı doldurmak adına engelli bireyi istihdam etmiş gibi gösteriyor olabilir mi? İstihdam etmediği takdirde cezai yaptırım yeterli midir?
- 16- Fiziksel çevre uygunsuzlukları ve işverenlerin negatif algı ve tutumları değiştirilebilir mi?
- 17- İŞKUR'un mevzuatı yeterli mi?
- 18- Engelli bireylerin çalışılabilirliği üzerinde motivasyon eksikliği var.
- 19- İş eşleştirme ve doğru eşleştirme ilgili sorunlar var.
- 20- Engelli sporcular için istihdam farkındalığı azlığı var mı? Bu konuda neler yapılabilir?
- 21- E-KPSS sınavlarının niteliği, erişilebilirliği ve mülakat süreci uygun mudur? Eksiklikler var mı?
- 22- Engelli bireylere sağlanan kontenjanlar doldurulurken niteliği ne kadar göz önünde bulunduruluyor? Engelli olduğu için mi sınavı kazanıyor? Yoksa başarılı olduğu için mi alınıyor?

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- 1-Daha geniş bir havuzda İŞKUR' un alternatif yollarla engelli bireylere iş imkanı sağlanması. Sadece KPSS puanına göre sıralama yerine sertifika programları gibi niteliklere göre sıralamalar yapılabilir.
- 2-İşleyişte aksaklıklar yaşanmakta güvenilir tek kriter KPSS olarak gözükmektedir. Diğer kriterler güvenilir olarak sağlanması gerekmektedir. Pratik uygulanabilir çözümler önerilmelidir.

3-Kamuda veya özel sektörde iş ve kişinin eşleştirilmesi ve istihdamının sağlanması konusunda iş ve meslek danışmanları ve ergoterapistlerden ve diğer uzman kişilerden görüş alınarak kişinin de istekleri ve işin gerektirdikleri göz önüne alınarak istihdama geçişte alternatifler belirlenmesi uygun olabilir

4-657'ye tabii olmayan kamu personeli alımları İŞKUR üzerinden yapılmaktadır. Talepte bulunan Kamu kurumuna, ilan ettiği alım kriterleri ve KPSS puanı üzerinden bir sıralama yapılarak İŞKUR tarafından aday listesi yollanmaktadır. İlgili mevzuat uyarınca (Kamu Kurum ve Kuruluşlarına İşçi Alınmasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik; 2009/15188; Madde 11-a) ortaöğretim ve daha yüksek eğitim düzeyindeki taleplerle ilgili aday listeleri belirlenirken; talep şartlarına uygun adaylardan, en yüksek KPSS puanından başlanmak üzere açık işçi sayısının 3 katı aday listelere dahil edilmektedir.

Aday listesi hazırlama sürecinin ilk aşaması olan “talep şartlarına uygun aday seçimi”nde uygulamada aksaklıklar gözlenmektedir. İşveren tarafından belirlenen şartlar sehven veya sıralamadaki kriterlerin güçlüğü sebebiyle, kimi zaman sadece KPSS sıralaması ile aday listeleri hazırlanmaktadır.

Uygulamadaki bu ve benzer aksaklıklar çeşitli tedbirlerle giderilemiyor ise mevzuat düzenlemesi önerilebilir. Buna göre Madde 11-a “...en yüksek KPSS puanından başlanmak üzere açık işçi sayısının 6 katı aday listelere dahil edilmelidir” şeklinde düzenlenebilir. Bu durumda, işverene daha geniş bir aday havuzu içinden, talep şartlarında ifade edilen genel ve özel şartları taşıyan adaylara ulaşma olasılığı artırılacaktır.

Aksi takdirde, ilgili mevzuatın 15. Maddesi uyarınca “kamu kurum ve kuruluşları tarafından yerleştirme yapılmayarak iptal edilen talepler için, aynı şartlarda ve aynı yıl içinde Kurumdan işçi talebinde bulunulmaz”. Bu da bireyin işle buluşturulmasının önünde ciddi bir engel olmaktadır.

5-Üniversite, YÖK ve ilgili bakanlıklar arasında ilgili bir koordinasyon kurularak tüm mezun öğrencilerin iş bulma oranlarının tespit edilmesi ve üniversiteler tarafından öğrenci alımında bunun dikkate alınması gerekmektedir. Mezun izleme komisyonunun bilgileri ilan etmesi ve mezunlarının hangi oranda iş buldukları açıklanmalıdır.

Engelli istihdamı ile ilgili akademik araştırmaların arttırılması ve çalışma sonuçlarının kamuoyuyla paylaşılıp farkındalığın arttırılması gerekmektedir.

Engelli istihdamı araştırma ve uygulama merkezleri gibi sistemlerle engelli istihdamının araştırılması İşverenin engelli bireyi kısa sürede işten çıkarmasının takip edilmesi, engelli istihdam profesyonelinin sorumluluğunda olması gerekmektedir.

6- (Acces audit) Erişim denetçiliğinin ülkemizde de uygulamaya konulması özellikle fiziksel çevrenin yetersizliğinden ötürü engelli bireyin istihdamının sınırlandırılmasına çözüm sağlayacaktır. Bu bir akreditasyonu olan ve ilgili bakanlıklarca tıpkı yapı denetimleri gibi işleyecek olan denetçi bireylerin yetiştirilip, sahada görevlendirilmesi ile mümkün olabilecektir. Erişim denetçiliğinin mevzuatta da bir meslek olarak tanımlanması ve hizmet alanını belirlenmesi gerekmektedir.

7-İşverenlerin negatif algı ve tutumlarını değiştirebilmek için, YÖK ün önerisiyle üniversitelerde özellikle iktisat, işletme gibi iktisadi idari bilimlerde bir ders konulması, buralardan mezun olacak geleceğin işverenlerinin doğru yetiştirilmesi ve bilgilendirilmesi için önemli bir girişim olacaktır.

8-Üniversitelerdeki kariyer merkezlerinin engellilerin istihdamına yönelik de faaliyette bulunması ve mezun engelli öğrencilerine işe hazırlanma konusunda uzmanlar tarafından beden dili, özgeçmiş oluşturma, mülakat teknikleri gibi konularda eğitim verilmesi

gerekmektedir. Kariyer planlama merkezlerini fonksiyonlarının arttırılması yeniden yapılandırılmasıyla engelli birimleriyle koordineli çalışması gerekir.

9-Devlet ve özel sektörde çalışan engelli bireylerin çalışma koşullarında işin yapılmasını engelleyen ortamdaki kaynaklanan zorlukların istihdama geçiş sürecinde dikkate alınması ve engelli personelin çalışma ortamının işin yapılmasına yönelik olarak hazırlanması tavsiye edilmektedir.

10-Engelli öğrenci birimlerinin yetki ve sorumluluklarının yeniden güncellenmesiyle, işlevselliğinin arttırılması ve kurumdaki engelli personellerin de iş yaşamında erişilebilirliklerin sağlanması için uzman kişiler tarafından önerilerin verilmesi gerekmektedir.

11-Küçük yaşlardan başlayarak engelli bireylerin akranlarıyla birlikte eşit eğitim fırsatları ve tecrübelerine erişebilmesi ve bunun yanı sıra bağımsız yaşam becerilerini geliştirecek eğitimler alması gerekmektedir. Bu şekilde akademik becerilerin yanı sıra günlük yaşamda da bağımsız birer birey olarak yetişmeleri sağlanacaktır.

12-Özel sektör, kamu sektörü ayrımı olmaksızın engelli bireylerin becerilerini ve ihtiyaçlarını iş hayatına atılmadan önce değerlendirerek çalışmak istedikleri mesleklere göre gerekli eğitim ve yardımcı teknolojinin sunulması, uygun iş bulunduğu da iş yerini fiziksel, donanımsal erişilebilirliğini inceleyerek ve bu kurumların engelli bireylerin eşit, engelsiz bir istihdam ortamı oluşturmaları için gerekli olan fiziksel ve donanımsal hizmet ve destekleri sunabilecek ve denetleyebilecek ulusal bir merkez oluşturulması tavsiye edilmektedir.

13-Ağır engelli bireylerin bağımsız yaşam becerilerinin geliştirilmesi için gereken eğitimlerin müfredata erken dönemden itibaren entegre edilmesi gerekmektedir.

14-Olumsuz tutum ve davranışları olumlu yönde değiştirmek için TÜSİAD gibi büyük patron kulüplerinden destek alınabileceği düşünülmektedir.

15-İş yerinde uygulanacak engelli uyarlamaları için işvereni teşvik edici yönetmelik düzenlemeleri yapılmalıdır.

16-Engelli bireylerin eğitimde daha üst düzeye ulaşabilmek için verilecek burs ve iş yerlerinden eğitime ara vermeyecek şekilde izin verilerek eğitime teşvik edilmesi gerekmektedir.

2- Toplumsal Katılım/Ayrımcılık

Oturum Başkanları: Dr Öğretim Üyesi Onur ALTUNTAŞ Hacettepe Üniversitesi Sağlık

Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü Öğretim Üyesi/ Hacettepe Üniversitesi

Engelli Öğrenci Birimi

Dr Öğretim Üyesi Onur ÖZMEN TED Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü

PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Doğru İletişim

İletişime ilişkin dile getirilen sorunlar, toplumsal katılımın sağlanabilmesi önünde set oluşturan engeller olarak belirtildi. Doğru iletişim sağlanmasına yardımcı olabilecek öneriler aşağıda sıralandı:

- 1) İletişim becerilerinin tüm bireylere doğru biçimde kazandırılacağı seminer ve eğitim çalışmalarının düzenlenmesi.
- 2) Engellilik temalı farkındalık ve beceri geliştirme eğitimlerinin standartlarla belirlenmesi
- 3) Empati ve simülasyon çalışmalarının kazanım ve risklerinin gözetilerek yürütülmesi. Örneğin, karanlık oda simülasyonu benzeri, engelliliği ajite etme olasılığı barındıran çalışmaların yerine, sorunu anlamamanın ötesinde sorunu çözme odaklı bakış geliştirilmesini amaçlayan etkinliklerin yapılması.
- 4) Yaşantısal etkinliklerin ve simülasyon çalışmalarının katılımcı kişiler için geri bildirimli bir süreç olarak tasarlanması gereklidir.

Eğitim ve Sınavlara Eşit Katılım

Eğitim süreçlerine ve sınavlara eşit katılım başlığı altında dile getirilen ortak noktalar, erişilebilirlik açısından bireysel farklılıkların gözetilmesinde eksik kaldığı, kontenjan belirlemenin önyargı ve ayrımcılığı artırabileceği ve sınavlara (örneğin özel yetenek sınavları) erişilebilirlik problemleri yaşandığı ile ilgili idi. Bu sorunlara ilişkin öneriler aşağıda sıralandı:

- 1) Sınavlar konusunda bir engel grubu ile ilgili yaşanan bir sorun tüm engel gruplarına genellenmemeli. Erişilebilirlik konusunda yapılacak standardizasyon çalışmalarının bireysel farklılıklar ve engel grupları gözetilerek düzenlenmesi gereklidir.
- 2) Farklı engel gruplarının uygun erişilebilir, materyallerle aynı sınava girmesi sağlanmalıdır. Örneğin, ” nota okuyamazsın, bu sınava giremezsin” demek yerine kabartma nota materyali sağlanması ve adayın sınavı bu şekilde alabilmesi gerekli. Bu örnek paralelinde çeşitli erişim materyalleri ile uyarılama yapmak gereklidir.
- 3) Özel Yetenek Sınavı ile öğrenci alan bölümlerin sınav usul ve esaslarında **pozitif ayrımcılık, ek kontenjan vb.** engelli adayı ayrıştırma (izole etme) olasılığı taşıyan uygulamalar yerine herkesin dahil olabileceği erişilebilir, eşit ve kapsayıcı sınav uygulamalarına öncelik ve önem verilmelidir.
- 4) Sınavlara giren engelli öğrenciler arasında sınav gözetmeni kaynaklı problemler ele alınmalı. Gözetmenler ön eğitimden geçmeli. Sınav okur-yazarlığı konusunda “yeterli” olarak değerlendirilen adaylar gözetmen olarak atanmalı.

5) Sınav materyalleri elektronik ortamda sağlanabilir. Gözetmenliğe gerek kalmadan düzenlemeler yapılabilir. Böylelikle sınavlarla ilgili yaşanan dezavantajlar ortadan kaldırılabilir.

Üniversite hayatına sosyal katılımın artırılması

Engelli bireylerin sosyal katılımı önünde pratik bazı sorunlar olduğu dile getirildi. Kampüs yaşamının ve bu kapsamda yapılan etkinliklerin tüm aşamalarında alınabilecek bazı pratik önlemlerle bu problemlerin aşılacağı vurgulanarak aşağıdaki çözüm önerileri getirildi:

- 1) Yapılması planlanan etkinliklerin, gerek duyuru sürecinde gerekse gerçekleştirilme sürecinde herkes için erişilebilir biçimde tasarlanması sağlanmalıdır.
- 2) Etkinlikleri düzenleyen kişilere engelli öğrenci birimleri tarafından erişilebilirlik (fiziksel erişim, bilgiye erişim) hakkında eğitimler verilmesinin sağlanması.
- 3) Etkinlikler erişilebilir şekilde duyurulmalıdır. Örneğin, tekerlekli sandalye kullanıcıları için afişlerin uygun yükseklikte olması, az görenler için büyük punto ve kontrast renkler kullanılması, tam görme engelli olanlar için Brail yazı formatının kullanılması ve internet ortamındaki görsel paylaşımların betimlemeli olması.

**Katılımı hedefleyen tüm etkinliklerin sonuçlarının düzenli olarak takibi, ölçümü ve değerlendirilmesi yapılmalıdır.

**Ayrıca, toplumsal katılım ve ayrımcılık temalı toplantımızda birim internet adreslerinin belli başlıkların ortak olması yönünde öneri getirilmiştir.

3- Ders Materyalleri ve Akıllı Sınıflar

Oturum Başkanları: Prof Dr Esra AKI Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri

Fakültesi Ergoterapi Bölümü Öğretim Üyesi/ Hacettepe Üniversitesi Engelli

Öğrenci Birimi Koordinatör Yardımcısı

Doç Dr Cevriye ERGÜL Ankara Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü

Dr Öğretim Üyesi Pınar ŞAFAK Gazi Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü

PROBLEMLER

1-Engel gruplarını ayrı ayrı ele alıp problemleri öyle çözümlerim, en dezavantajlı bireylerin işitme engelli bireylerin olduğu problemin sadece ders materyalleri değil sınavların olduğu da belirtildi.

2-İşitme engelli öğrencilerin daha dezavantajlı birey olmaları ile derslerde toleranslı davranılarak öğrenmesinin önüne geçilmesi, ders verilmemesi tercümanlık konusunun sistemleştirilmemesi, gelen tercümanların yeterli maddi desteği alamaması

3-Tercümanlıkta YÖK kriter belirlenmemesi

4-İşaret dilinin farklılığın olmaması, standart olmaması önemli.

5- Ekran okuma programlarının ekonomik olarak öğrencileri aştığını, YÖK bu durumu destekleyebilir mi ?

6-Görme engelli öğrenciler için ekran okuma programları için kaynaklarımız olduğu fakat bunları etkin kullanamamamız önemli bir sorun.

7-Ekran okuma programlarının daha kolaylık sağlayanların lisans alımlarının sağlanması, materyallerinin erişilebilirliğinin geliştirilmesi.

8-Engelli öğrencilerin eğitim hayatında kaynakları etkin kullanamama, verilen eğitimi kendisine özgü eğitimin verilememe nedeni ile anlayamama, özellikle işitme engelli bireylerin eğitimde materyal ve metotlara ulaşamaması söz konusu.

9-Eğitim hayatında başlangıç aşamasından üniversite çağına kadar desteklenmesinde sorunlar var.

10-Görme engelli öğrenciler olarak eğitim hayatlarında kitap içeriğinin ve yapısının uygun değil.

11- Görme engelli öğrenciler için teknoloji ulaşımda, kullanımda maliyet alanlarında problem yaşadığını

12-Dezavantajlı bireylerde uzaktan eğitim alan öğrencilerin verilen eğitim ile anlaşılabilirliği zorlayan etkenler oluşturuyor. Bireye özgü dikkat edilmeden konuşulma vb.

13-e-Kpss sınavı için verilen olası verilen eğitim ve sınav soruları ile problem yaşanması söz konusudur. Örneğin: görme engelli bireyler için paragraf sorularında her kesime ait sorunun aynı şekilde sorulması.

14-Üniversitelerde engelli öğrencilerin varlığına göre gerekli materyallerin temin edilmesi; üniversiteye ilk gelen engel durumunu temsi eden öğrencilerin gerekli malzemelerin temin edilmesine kadar mağduriyet yaşaması. Üniversitelerde öncesinde bunun için gerekli bütçenin ayrılmaması çok önemli bir sorun. Üniversiteler genelinde materyallerin bulunmaması, çözüm önerilerinin ertelenmesi söz konusu.

15- E-KPSS sınavlarında engel durumuna özel yaklaşımın olmaması

16-İşitme engelli öğrenciler için verilen paragrafı tam anlayamama, genel olarak Türkçeye hakim olamama nedeniyle bu bireylere özgü özel bir eğitim sisteminin olmaması ve bu durumun sınavlarda başarısızlık ile sonuçlanmasına yol açmaktadır.

17-Üniversite başlangıç aşamasında engelsiz birimlerine ulaşımında problemlerin yaşandığı, ulaşımında sıkıntı yaşanmaktadır.

18-Otizimli öğrenciye standardize bir eğitim planı yok. Özel eğitimcilerin eğitim alanları için yeterli bilgi düzeyindeki yetersizlik var.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Özel eğitimciler için alan eğitiminin yapılması; bu durum için standardize olmasının gerektiği. Eğitimcinin eğitimi için modül planının yapılması. Üniversitedeki öğretmenlerin engel grupları hakkında bilgiye sahip olmaları gerektiği
2. Sistemlerin başlangıç aşamasında erişilebilirliğinin olması
3. Eğitim materyalleri standardize edilmeli, öğrencinin var olan haklarını her yerde kullanabilmeleri sağlanmalıdır.
4. Tutumların değiştirilmesi için sadece eğitimin ile yeterli olamayacağı, öğretmenlerin akademik danışmanların olması gerektiği, iş birliğinin akademik danışmanlarla desteklenmesi
5. İşitme engelli bireylere göre okulların yapılandırılması(YÖK); bu okulda işaret bilen öğretmenlerin olması, bu konu için Ulusal ya da uluslararası kongreler düzenlenmesi
6. İşitme engelli öğrencilere uygun kitapların uyarlanması için edit edilmesi, uygun kitapların basılmasıyla öğrencilere sunulması
7. İşitme engelli öğrencilerin için işaret dili bilen öğretmenlerin istihdam edilmesi
8. İşitme engelli bireyler için materyal oluşturulması için üniversitelerin bir araya gelip çalışılması ve projeler üretilmelidir.
9. Tercihe bırakılarak alan öğretmenlerin işaret dilini bilenlerin ödüllendirilmesi.
10. Üniversitelerde işaret dili enstitülerin kurulması; farklı alanlardan gelen öğrenci ve öğrencilerin bu alanda uzmanlaşmaları
11. İşaret dilinin öğretilmesi, öğretmenliği için bir yüksek okulun açılması fakat bunun işitme engelli bireyler için bir zorunluluk değil bireyin seçimi ile belirlenmesi. Bu durum işitme engelli bireylerin eğitiminde materyal ve metot için öncü olabilir.
12. Engel grubunun ihtiyacına göre web sitelerin oluşturulması
13. Engel durumların ihtiyaçlarına göre gerekli olan programların YÖK tarafından eğitim programlarına eklenmeli
14. Görme engelli öğrenciler için görme engelli müzisyenlerin eğitim programlarında yer almaları veya kurs vermeleri;
15. Öğrenciler için verilen imkânların arttırılması; bu konuda teşvik ve uygulamaların YÖK tarafından zorunlu hale getirilmesi.
16. Uyarlanmış programların belirlenmesi için bir kurulun kurulması ve teşvik edici ödüllendirme yapılmalıdır.